

podlaga ljudski šoli, služijo le v to, da se veselje do dela jemlje šolskim organom in učiteljem. Vlada pa vendar to ne smatra za napredek, ako se pomanjkljivosti stalne, marveč to ji velja za nazadek, akoravno nekateri, ko se skušajo odpraviti ti nedostatki, uže večjejo: Šola je v nevarnosti. Na to mora z močnim glasom zaterditi to-le: Šola ni v nevarnosti, ona je zagotovljena, in kdor bi spodkopaval mirni in zavarovani razvoj ljudski šoli, temu boče vlada prva nasprotovala. G. minister kaže na to, da se morajo v poštev jemati razmere, ki niso take, kakor so navadno po mestih in tergih, in da se mora tudi ustreci željam, da bi bilo poučevanje ceneje, ako zarad tega pouk ni slabej. Kar pa se tiče kompetence (polnomoči) državnega zbora, minister nima teh pomiselkov, ker ravno državnemu zboru pripada, sklepati o nadaljevalnem poučevanju, kakor ga želi večina imeti poslednje dve leti namesto vsakdanjega pouka. Deželni zborom pripada izpeljava tega sklepa. Govorila bosta še govornik večine dr. Čelakovski in manjšine profesor Eduard Sues. (Se je uže zgodilo.)

Različnosti.

Stari izgovori v novi obliki. »Nimate sposobnih profesorjev«, »nimate slovenskih šolskih knjig«, »utrakvizem nasprotuje zdravi pedagogiki« itd., to so leta 1861., ko je nad 20.000 národnih mož iz vseh pokrajin slovenskih ministru Schmerlingu spomenico izročili za vresničenje ravnopravnosti v šolah in uradih, bile tiste fraze, s katerimi je vlada konsekvntno odbijala pravične zahteve Slovencev, in jih većinoma še dandanes odbija tako, da smo Slovenci res »unicum« v Avstriji! In vendar je c. k. deželni predsednik kranjski baron Conrad v 18. seji deželnega zbora leta 1869., ko je slo za učni jezik v šolah na Kranjskem, v imenu vladnem lepe oblube delal, ki so še danes oblube, čeravno ves svet vé, da imamo profesorjev domačinov za slovenska predavanja popolno sposobnih še več kakor treba, — da imamo šolskih slovenskih knjig uže obilo, in kar jih je še treba, jih dobimo takoj, (Uže pred 6 leti — v zboru kranjskem leta 1875. — je dr. Bleiweis našteval slovenske šolske knjige od ministerstva potrjene: Janežičevo »slovnico« za vse razrede gimnazije, — Šolarjev »slovar«, — tri knjige za veronauk od Lesarja, — »živalstvo« od prof. Erjavca, — »rastlinstvo« od prof. Tuška, — »Občni zemljepis« od prof. Jesenka, — »Kratek popis cesarstva Avstrijskega in njegovih dežel posebej« od Cigaleta. — »Matica slov.« je poleg teh knjig izdala atlante, več Schödlarjevih knjig kot pomočnih šolskih knjig in pripravlja zdaj še druge. Naj vlada le izreče besedo, da se slovenskemu jeziku odpró vrata v šole, takoj bodo tudi knjige, in to prav dobre knjige, narejene iz lastne moči Matičine, a brez ozira na dunajski — »Schulbücher-Verlag«. »Nov.«) — da je znanstvena terminologija za srednje šole ustanovljena, na kratko rečeno, da je slovenski jezik, v katerem imamo za vse stroke časnikov, tako izobražen, da v deželnem zboru kranjskem iz ust národnih poslancev v nobeni obravnavi ne slišiš nemške besede, ampak je slovenski jezik v vsem zborov jezik. In če je vse to resnica, s katero pravico se Slovincem pridržuje ravnopravnost njihovega jezika v vseh vrstah sol?! Ali odbijanje ravnopravnosti se ne godi samo »ad majorem Germanae gloriam?« Čudo golemo! Z istim §. 19., s katerim zahtevajo Slovenci ravnopravnost slov. jezika v šolah, zavračajo se njih prošnje, češ, da v deželi prebiva poleg 94 odstotkov Slovencev, tudi 6 odst. Nemcev. »Nov.«

Národnostno vprašanje je poslednjič vendar-le gmotno vprašanje. — Iz tega stališča zagovarjajo ponemčevalci svoj namen germaniziranja, poudarjajo potrebo nemščine našemu ljudstvu; iz istega stališča pa moramo mi zavržati njih namen, raznárodnenje slovenskega ljudstva. — Resnica je in ostane: »Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš«, vprašanje je le:

1. Kateri tuji jezik je našemu prostemu ljudstvu naj bolj potreben. — Nemški, bode odgovor, ta je gosposki jezik. — Res, da je vsakemu potreben, kdor hoče stopiti v kako javno službo, kdor išče višega izobražanja itd., ker Nemci so med nami naseljeni in je nemški jezik tako rekoč vezal vse národe mnogojezične Avstrije. — A našemu kmetu ni potreben; večina naših ljudi si ne išče kruha med Nemci; Gorenjci sicer radi zahajajo v »Gorotan«, a Dolenjci in Notranjci pa ne; ako bi iz gmotnega vprašanja ali ozira potegovali se za učenje tujih jezikov, bi se mogli učiti na Gorenjskem nemškega, a na Notranjskem laškega in po Dolenjskem srbo-hrvatskega jezika, ali prav za prav v vsakem okraju drugega. A vprašanje zaradi jezika je pa v prvi versti gmotno vprašanje za tiste Nemce, bodi si tergovce, obertnike, zdravnike ali tudi za ljudske učitelje, profesorje in uradnike, ki ne znajo slovenskega jezika ali vsaj v pismu ne, pa vendar hočejo v deželi ostati, slovenski se nočejo učiti, češ da se ne morejo, tedaj pa jim ne ostaja drugega nič, kakor povdarjati neovergljivo potrebo nemškega jezika, in psovati tiste, ki zahtevajo ravnopravnost jezika po šolah in vradih. Ti in taki ravnajo prav modro in previdno iz svojega stališča, vendar je vprašanje, ali je ljudstvo tú zaradi učiteljev in uradnikov ali naroba. Potreba nemščine je tedaj prav umetno dokazana, a dokazi so stavljeni na sebičnost in samopridnost ali staro navado. Paragrafi in postave o ravnopravnosti so prav koristni in se kaj radi beró, le na njih izpeľjavo se pri Slovencih ne sme in ne more misliti, sicer se Nemcem krivica godi, t. j. navaden izgovor Nemcev, ako se mora komu krivica goditi, naj se to godi Slovencu, namreč kar nočeš, da bi tebi drugi storili, to stori ti njim. Kakor znano, Nemec recte nemskutar uže o krivici upije, takrat, kedar se Slovencu pravica še le obeta.

2. Ali so ljudske šole res za to, da bi se v njih učili tuji jeziki. Navaden je sicer izgovor: slovensko uže otroci z doma znajo, nemškemu naj se v šoli priučé, da morajo prestopiti potem v više šole. — Vsi otroci menda ne bodo pohajali v srednje in više šole, in ljudska šola ni samo za to, da bi se v nji otroci pripravljali za više šole; lepo in koristno starišem in učencem bi res bilo, ko bi bila ljudska in srednja šola v organični zvezi, da bi na srednjih šolah zidali na ti podlagi naprej, kakor jo je stavila ljudska šola. A kako se sedaj to tolmači. Ker so srednje šole in učiteljišča nemške, mora tudi ljudska šola nemški jezik posebno poudarjati, da morejo učenci napredovati, a mi pravimo naj se potreba slovenščine po učiteljiščih in srednjih šolah bolj poudarja, potem bodo tudi ljudske šole bolj gojile slovenščino, ne bodo učitelji dalje tekmovali v tem, kdo bolj slovenščino zanemarja, a nemštvo poudarja in hipoma se bode vse spremenilo; učitelji se ne bodo ločili po jeziku, marveč po svojem delovanji; poboljšanje to pa mera od zgoraj priti, ker se je tudi od verha dol zaukazovalo germaniziranje; ako je vladi res mari, da se slovenski jezik upelje v šole in vrade, naj nikar ne vpraša osebnosti, ki se odlikuje po svojem slavanožerstvu in je prav zaradi te lastnosti prišlo do viših služeb, marveč može, národne može, ki so se uže od l. 1848 s besedo in pismom poganjali za ravnopravnost národov v Avstriji, in zastopajo ljudske koristi, a ne svojih po deželnih in deržavnih zborih. — Kakšen svét mi daste, je vprašal Salamonov

sin Roboam, starejše in skušene svetovalce svojega očeta. Bodi pravičen do svojih podložnih in olajšaj jim bremena, je bil odgovor. Roboam, berzkone nezadovoljen s pravično razsodbo, je prašal mlajše svetovalce za svet. A ti so mu svetovali reči, ki so bili njemu, vsemu ljudstvu in veliko pogubo. »In bila je vojska med Izraelom in Judom ves čas kraljevanja Roboama in se več let po njegovi smerti«.

Spominek dr. Razlagu je postavila vdova v Brezicah ranjkemu soprogu. Spominek je iz marmorja, 3 metre visok in ima napis: »V domu Gospodovem naj bi prebival dr. Jakob Radoslav Razlag. * 12. jul. 1826, † 5. jun. 1880. Kdor dušno živi, ne umrje«. »Nov.«

Velika požertovalnost mrtve roke. Pret. meseca je slavil milostljivi skof v Nitri Avgustin Roskovaniji 50letnico svojega mašništva; pri tej priliki je daroval za šolski namen 200 gl., a uže poprej je vtemeljl zaklad 480.000 gl. za uboge svečenike in učitelje.

„**Slovenska Matica**“ bo de imela prihodnji občni zbor dne 27. aprila, ki tudi v smislu Matičnih pravil voli nove odbornike. Po §. 12. izstopijo gospodje Karol Klun, dr. Poklukar, Fr. Souvan stareji, Fel. Stegnar, Mih. Herman, Fr. Kosar, dr. Sterbenc, Karol Šavnik in dr. Tonkli.

Ker so knjige, katere Matični udje dobijo za l. 1880. gotove in za odposlanje pripravljene, je odbor ceno, po kateri bodo na prodaj v bukvarnah, tako-le odločil:

»Oko in vid« 50 kr. — »Vpliv vpijanljivih pijač na človeški organizem« 25 kr. zato, ker odbor želi, da se ta knjiga razširi med ljudstvom. — »Kopitarjeva spomenica« (obsegajoča 12 pól) 80 kr. — »Letopis za leto 1880.« (obsegajoč 24³/₄ pól) 1 gold.

Za tekoče leto marljivo se tiska prof. Erjavčeva šolska knjiga s podobami »Živalstvo« v tiskarni Mercy-ovi v Pragi, od katere se uže tiska 9. pól, — v tiskarni Blaznik-ovi pa prof. Šuman-ova »Slovnica slovenska«.

Slovensko učiteljsko društvo ima odborovo sejo 3. t. m. — Na dnevnem redu je pismo g. R. iz Pr. do odbora slov. učit. društva; razgovor o ponavljavni šoli, kakor je dosihmal na Kranjskem vpejlana; društvene razmere. — Začetek ob 2 popoldne.

Zahvala. Blagorodni gospod dr. vitez France Močnik v Gradci je tudi letos k novemu letu podaril »Narodni šoli« lepo svoto 10 gl. — Za to blagodušno podporo se iskreno zahvaljuje Odbor „Narodne šole“.

Z a h v a l a.

Slavnemu mestnemu šolskemu svetu se vljudno zahvaljujem za priznanje, katero mi je izročilo visoko častito knezoškofijstvo, za čas mojega delovanja pri mestnih šolah.

Janez Rozman, župnik.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gdč. Vidic Johana, III. učiteljica v Metliki (stalno); isto tako gdč. Arko Marija, I. učiteljica na dekliski šoli v Černomlju; (II. učit. služba se oddaje začasno). Gsp. Tomšič Štefan, stalni nadučitelj v Starem legu na Kočevskem. Gdč. Marija Francl, učiteljica v Šent-Vidu p. Ljubljari in Johana Cvek pri D. M. v Polji, menjujete za službe.

☛ Današnjemu listu je pridejan „Kazavec“. ☚

Odgovorni urednik: **Matej Močnik.**

Tiskar in založnik: **J. R. Milic.**